

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Комічне з часів античності традиційно знаходиться під прискіпливою увагою дослідників. Специфіка створення комічного за допомогою мовних засобів у структурі художнього твору цікавила таких вітчизняних та закордонних вчених, як З. Фрейд, В. В. Виноградов, О. І. Єфимов, Л. А. Булаховський, О. А. Морозов, Д. М. Ніколаєв, С. О. Лук'янов, А. М. Макарян, А. З. Вуліс, С. І. Стикалін, Є. К. Озмитель, В. М. Вакуров, Л. Ф. Єршов, Б. М. Мінчин, О. А. Земська, Б. Г. Пришва, В. З. Санніков та ін. З середини ХХ ст. з'являються дослідження, пов'язані з функціонуванням власних імен у творах комічних жанрів та їх можливостей у створенні смішного (В. М. Михайлов, Е. Б. Магазаник, Ю. О. Карпенко, Г. Ф. Ковальов).

Актуальність дисертації зумовлена невпинним зростанням спроб зрозуміти іллокутивні прояви мовленнєвих висловлень і перлокутивні ефекти, досягнення яких є можливим при реалізації певних намірів мовця. Чільне місце в низці таких розвідок посідає й дослідження різноманітних проявів комічного. Розвиток поетонімології поставив на порядок денний і питання про можливість власних імен у гумористичних, сатиричних та комедійних творах, мікротекстах типу анекдотів, комічних афоризмів тощо та про взаємодію поетики пропріальних одиниць із стилістикою контекстів, які породжують комічні ефекти.

Зв'язок з науковими програмами. Роботу виконано в межах наукових тем кафедри загального мовознавства та історії мови Донецького національного університету “Актуальні проблеми сучасної лексикології та лексикографії” (номер державної реєстрації ДР 0100005070) та “Лексикографічні аспекти вивчення ономастики” (номер державної реєстрації ДР 0196 WO 3133). Тему дисертації затверджено вченою радою Донецького національного університету (протокол № 3 від 31. 03. 2006 року), науковий керівник – доктор філологічних наук, професор Калінкін В. М.

Метою роботи є дослідження поетики онімів у художній літературі, міському фольклорі, афоризмах та ситуативно-зумовлених висловленнях, що характеризуються направленістю на виконання естетичних завдань, безпосередньо пов'язаних із комічним, яке відбиває “кумедні, безглузді та потворні сторони дійсності або душевного життя” (“Нова філософська енциклопедія”).

До головних **завдань**, які сприяють досягненню поставленої мети, віднесено:

- реферативний опис виявлених під час інформаційного пошуку аналогів, у яких досліджується поетика онімів у комічних жанрах;
- створення бази даних, в якій подано різноманітні факти поетики онімів у контекстах із комічним ефектом, знайдених у творах різних жанрів, написаних у різний час різними мовами;

– аналіз і опис мовних чинників, за допомогою яких у художньому мовленні в сукупності з власними іменами реалізуються комічні ефекти;

– виявлення в досліджуваних текстах ознак змісту, а в смисловій структурі власних імен засобів, які формують семантичну ауру комічного, що постає внаслідок “руйнування” прогнозованих мовним досвідом сподівань;

– спроба класифікації логіко-семантичних моделей комічного, досягнутого за участі власних імен;

– теоретичне обґрунтування необхідності подальшого вивчення механізмів взаємодії поетонімів і контекстів, у результаті якої виникають гумористичні ефекти.

Матеріалом дослідження стали обрані власне художні (прозаїчні та поетичні) твори XVIII-XXI ст. і зафіксовані в збірках різноманітні прояви сміхової культури: від текстів міського фольклору до усних ситуативно-зумовлених висловлень із поетонімами (у широкому сенсі цього поняття) слов'янськими, англійською, німецькою, французькою, шведською й турецькою мовами. Загальна кількість систематизованих і проаналізованих джерел і матеріалів охоплює понад 3000 використань пропріальних одиниць у відповідній кількості комічних контекстів.

Об'єктом дослідження стали випадки втілення комічного у відібраних з європейських літератур власне художніх творах сатиричної, гумористичної та іншої спрямованості, а також у зафіксованих письмово текстах міського фольклору і ситуативно-зумовлених проявах комічного з участю власних імен в усному мовленні.

Предметом дослідження постають властивості поетонімів як складових конгенеративної поезики висловлень у текстах і мовленнєвих утвореннях із наявним комічним змістом, а також синергетична семантика заданих гумористичними контекстами смислів і відповідних сем у структурі власних імен.

Наукова новизна зумовлюється й забезпечується розробленою у працях представників Донецької ономастичної школи методикою комплексного поетонімологічного аналізу й цілісної інтерпретації фактів, почерпнутих із різномовних художніх текстів і мовленнєвих актів, чим гарантовано достовірність висновків відносно типології досліджуваних явищ та загальномовознавча цінність отриманих результатів. До ознак наукової новизни може бути віднесена також відсутність праць, виконаних за такими принципами, у виявлених під час планування й виконання роботи аналогах дослідження.

Методологічну базу праці складають теоретичні погляди дослідників комічного як філософського та культурного феномена (Аристотеля, Цицерона, І. Канта, Г. Гегеля, З. Фрейда, О. Н. Лука, М. М. Бахтіна, Ю. Б. Борєва, Б. Дземидока, В. Я. Проппа, Д. С. Лихачова), вчених, що досліджували комічне, створене мовленнєвими засобами (В. В. Виноградова, О. І. Єфімова,

Л. А. Булаховського, О. А. Морозова, Д. П. Ніколаєва, С. О. Лук'янова, А. М. Макаряна, А. З. Вуліса, Є. К. Озмітеля, В. М. Вакурова, Л. Ф. Єршова, Б. М. Мінчина, О. А. Земської, Б. Г. Пришви, В. З. Саннікова), вчених-поетонімологів (В. М. Михайлова, Е. Б. Магазаника, Ю. О. Карпенка, Г. Ф. Ковальова, В. М. Калінкіна та ін.). У дисертації застосовано такі **методи та прийоми**: 1) відбір та систематизація контекстів із поетонімами; 2) аналіз семантики та поетики контекстів; 3) метод комплексного поетонімологічного аналізу взаємодії поетонімів із найближчим оточуючим контекстом у межах текстів з ознаками приналежності до комічного з використанням прийомів виявлення синергетичної семантики та конгенеративної поетики сполучень з онімами; 4) описовий метод. За необхідності застосовувались також інші прийоми загальнофілологічних та ономастичних досліджень.

Теоретичне значення роботи полягає у виявленні загальномовних закономірностей взаємовідносин між семантикою поетоніма і змістом гумористичного тексту в процесі формування комічного ефекту. Розроблена й використана у дослідженні методика комплексного аналізу й цілісної інтерпретації фактів є певним внеском у поглиблення теоретичної бази поетонімології, зокрема, вона розширює базу методів і прийомів аналізу власних імен В. М. Калінкіна, у тому числі, в контексті сміхової культури.

Практичне значення дисертації складається з низки чинників: 1) можливості урахування результатів у літературознавчих студіях комічного; 2) використанні матеріалів у викладанні мови та літератури в школі, у вузівських курсах загального мовознавства, стилістики окремих мов, у спецкурсах та семінарах з поетонімології, для написання курсових і дипломних робіт.

Особистий внесок здобувача. Викладені в роботі положення, статті та доповіді виконані самостійно.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації було висвітлено в доповідях і тезах на 22 міжнародних конференціях, серед яких найбільш значущі: Міжнародна ономастична конференція “Традиційне й нове у вивченні власних імен” (Донецьк–Горлівка–Святогірськ, 2005), Святогірські ономастичні читання (Святогірськ, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013), XII Міжнародна ономастична конференція “Українська ономастика у загальнослов'янському контексті” (Чернівці, 2007), Кримські Міжнародні Михайлівські читання (Крим – Донбас, 2007; Феодосія, 2009; Саки – Євпаторія, 2010; Крим – Саки, 2011; 2013), Міжнародна конференція “Онома” (Донбас – Крим, 2008), 70-а міжнародна науково-практична конференція молодих учених «Актуальні проблеми клінічної, експериментальної, профілактичної медицини, стоматології та фармації. Гуманітарні дисципліни. Секція “Філологічні науки”» (Донецьк, 2008), XIII Всеукраїнська ономастична конференція (Ужгород, 2009), Міжнародна наукова конференція “Російська мова і література в Україні: питання вивчення і викладання” (Горлівка, 2009), I Міжнародна науково-практична

конференція “Германістика ХХ ст.: традиційні й нові аспекти дослідження та викладання” (Горлівка, 2010), Міжнародна наукова конференція “Східнослов’янська філологія: від Нестора до сьогодення” (Горлівка, 2010), Міжнародна конференція ім. проф. Сергія Бураго “Мова і культура” (Київ, 2010, 2013), IV Міжнародна науково-практична конференція “Слово. Речення. Текст: аналіз мовної культури” (Краснодар, 2013) та ін.

Публікації. Основні результати дисертації викладено в 13 публікаціях, 5 з яких опубліковано у фахових виданнях України, 1 статтю надруковано в науковому періодичному виданні іноземної держави.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається зі вступу, основної частини, яка містить три розділи з висновками, загальних висновків, списку використаної літератури (332 позиції) та списку джерел ілюстративного матеріалу (76 позицій). Загальний обсяг роботи – 232 сторінки, основний текст – 193 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** відзначено певну обмеженість існуючих підходів до вивчення комічного з використанням власних імен, зважаючи на що поза межами розгляду залишалися деякі якості поезики онімів, що зумовлюють собою феномен комічного. Запропоновано доповнити ці погляди в процесі розгляду з позицій поетонімології художніх текстів і зафіксованих проявів сміхової культури взагалі та забезпечити цілісний аналіз об’єкта. Обґрунтовано актуальність теми, відзначено її зв’язок із науковими програмами, визначено мету й завдання, охарактеризовано об’єкт, предмет, методологічну базу дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення, висвітлено дані щодо апробації й публікації результатів, подано інформацію про структуру роботи.

У розділі “**Пролегомени до представлення комічного в теорії поетонімології**” систематизовано інформацію, на яку може спиратися філолог, вивчаючи комічне як комплексне явище. У підрозділі 1.1. “*Феноменологія комічного*” розглянуто розбіжності в поглядах щодо теорій сміху й комічного з позицій естетики, соціології, літературознавства, лінгвістики тощо. У філософії, естетиці та соціології не обмежуються традиційним тлумаченням комізму як наочного забавного контрасту нешкідливої властивості та комічного як категорії естетики, що виражає в формі осміяння історично зумовлену невідповідність соціального явища, діяльності та поведінки людей, їх традицій і звичаїв об’єктивному ходу речей і естетичному ідеалу прогресивних громадських сил. Сміх і комічне називаються формами суспільної поведінки, соціально значущими функціональними категоріями, “засобами гальмування агресії” та формами її безпосереднього вираження, сутнісними явищами існування людини, що традиційно розуміється, слідом за Аристотелем, як “тварина, що усміхається”.

Людина також здатна сміятися останньою над своєю долею, отримавши цей привілей, за метафоричним висловом С. К'еркегора, у "дар від Богів", за допомогою сміху можна, за Е. Фроммом, "трансцендувати свою природу", а також, відповідно до ідей Л. В. Карасьова, висловлювати радість буття або, навпаки, за М. Чойсі, долати страх. За допомогою втілення комічного можна повертатися до певного дитячого досвіду (Є. Кріс) або, як вважає З. Фрейд, економити витрати енергії на роботу пізнання; також є думка, що в сміху "руйнується тотожність предмета й значення" (В. Л. Левченко). У розглянутих теоріях головною ідеєю й передумовою комічного є розбіжність між наявним у тексті трактуванням будь-чого та об'єктивними властивостями предмета чи явища та наявними в сприймаючій свідомості уявленнями про "нормальний" перебіг подій, процесів, означень тощо.

Повною мірою універсальна природа комічного проявляється в процесі його вербалізації. Аналіз праць (підрозділ 1.2. "*Мовні засоби комічного: лінгвістична ретроспектива*"), в яких розглянуто прийоми й засоби утворення комічного, показує, що в сучасному мовознавстві простежується тенденція не тільки не розділяти штучно мовленнєвий і ситуативний комізм, що відображається в працях авторів різних епох від Цицерона і Квінтіліана до З. Фрейда та ін., але й визнавати під час аналізу його вербальних і образотворчих компонентів перевагу перших у виникненні гумористичного ефекту (В. В. Виноградов, Л. А. Булаховський, Р. О. Будагов та ін.).

У сучасних лінгвістичних студіях найчастіше розглядаються прийоми досягнення комічного за допомогою одиниць фонетико-фонологічного, орфографічного, морфологічного, словотвірного, лексико-фразеологічного та синтаксичного рівнів мови, описуються зображально-виражальні засоби (метафори, порівняння), а також лексико-стилістичні, семантико-синтаксичні та прагматичні аспекти мовного втілення естетичної категорії. У поетонімологічних дослідженнях також простежується ця традиція.

Сприйняття та теоретичне осмислення комічного ономаатолами представлено в підрозділі 1.3. "*Онімія як засіб комічного*". Засновник літературної ономастики як галузі наукових досліджень В. М. Михайлов приділяв найпильнішу увагу поетонімам у комічних контекстах і почав їх вивчення з творів М. В. Гоголя. Багатий комічний потенціал власних імен відзначав Е. Б. Магазаник. В. Д. Бондалетов слідом за В. В. Виноградовим окреслив коло проблем, що стоять перед ономаатологом-стилістом: функції власних імен у художньому творі, залежність складу імен та їх функцій від літературного напрямку та жанру, необхідність вивчення умовних поетичних імен, імен-масок, промовистість власних імен і прийомів видозмін реальних власних імен для експресивно-стилістичної та художньої виразності, в тому числі й для досягнення гумористичних ефектів. Ю. О. Карпенко наполегливо прагнув створити систему прийомів гумористичної обробки власних імен і вказував, що обробка оніма може бути різною, але обов'язковим її компонентом є впровадження в ім'я гумористичної семи.

У підсумку зазначено, що науковці, які проводять дослідження у сфері поетики оніма, відзначають серед функцій номінативних одиниць властивість зумовлювати комічне в контексті; феномен комічного в лінгвістиці виявляється до кінця не вивченим і перспективним для подальшого розгляду. Хоч більшість дослідників і проголошує необхідність вивести “закони” комічного, спостерігаються деякі розбіжності в окремих аспектах визначення “фундаменту комічного”, простежується думка, що його класифікація відкрита для подальших розробок та спостережень.

У другому розділі **“Моделі репрезентації комічного в текстах із поетонімами”** представлено спробу визначити й описати основні моделі, за якими досягається смішне в тих випадках, коли комічний ефект створюється за участі власного імені.

Оскільки процес моделювання відбувався з використанням можливостей електронних баз даних, підрозділ 2.1. *“База даних як інструмент дослідження і засіб побудови моделей репрезентації комічного”* присвячено технології використання програми Microsoft Access для підготовки й аналізу дослідженого матеріалу в таксономічних цілях. Результативне використання бази даних багато в чому залежить від її адекватного проектування та ретельного задавання параметрів інформації, що систематизується. Виділено 37 полів, що утворюють структуру бази даних, і параметри, за якими можливий аналіз власних імен та засобів створення комічного в контекстах із поетонімним компонентом. Передбачено поля, що характеризують контекст, такі, наприклад: Тип контексту, Тип мінімального контексту, Ступінь зумовленості компонентів поетоніма в складі мінімального контексту, Мова контексту, Стил мовлення контексту, Жанр твору-джерела та ін. Серед категорій аналізу власне поетонімів виділяються такі: Тип оніма, Співвіднесеність із референтом (якщо так, то чи є стилізації під реальні імена або є “невмотивовані”, на перший погляд, імена), Співвіднесеність з апелятивом, Наявність протоніма, Аніконічність поетоніма, Поетонім-індекс, Тенденції до апелятивації або до онімізації. Мовні засоби створення комічного представлено так: Морфонологічні / Словотворчі / Синтаксичні / Фразеологічні засоби творення комічного. Важливим уявляється також особливе виділення поля обліку провідного Відхилення від норми в морфонологічних, словотворчих, морфологічних, фразеологічних і синтаксичних аспектах створення комічного. Крім того, окремими таблицями подано конотативні властивості поетонімів (алюзії, асоціації, актуалізовані інтерлінгвальні та інтралінгвальні конотації, референтні семи, наявність контекстних синонімів, дескрипцій і перифраз), риторичні фігури і тропи контексту з поетонімом, домінуючі семи, протиставлені в контексті. За допомогою системи запитів до базових таблиць виявлено, що власні імена демонструють феномен прирощення смислів та актуалізації сем, вступають у різні смислові відносини з контекстами.

У наступних підрозділах (2.2. *“Філософські, логічні та лінгвістичні засади моделювання комічного в текстах із поетонімами”* та 2.3. *“Види комічного*

ефекту в текстах із поетонімами”) розглянуто принципи виділення видів комічного ефекту в текстах з онімними одиницями. Аналіз комічних контекстів із поетонімами призводить до висновку про необхідність враховувати найрізноманітніші семантичні нюанси комічного ефекту, джерелом якого можуть бути як лінгвальні, так і екстралінгвальні, включаючи інтертекстуальні, фактори. Наприклад, у вислові “*Ум, честь и совесть, как Лебедь, Рак и Щука*” (Anekdot.Ru)¹ алюзійне співвіднесення двох переліків у порівняльному звороті, перша частина якого натякає на меліоративну в радянському минулому ідеологему, а друга відсилає до сюжету відомої байки, створює комічний ефект за рахунок додаткового “зниження” об’єкта на основі обраної підстави для порівняння. Намір автора гумористичного висловлення не пожартувати, а висміяти спирається на припущення, згідно з яким у свідомості людини пострадянської епохи, що сприймає інформацію, сформовано усталені негативні конотації відносно першої послідовності. Це припущення підкреслене та посилене другою, оціночною частиною порівняльного звороту.

У виразі “*В розовых очках можно не заметит Синей бороды*” (Anekdot.Ru) компонент *розовые очки* фразеологізму *дивитися крізь рожеві окуляри* – ‘ідеалізувати когось або щось, не бачити недоліків у комусь, чомусь’ використаний у поєднанні з відпоетонімним конотативним антропонімом *Синяя борода*, не лише подвоює виражальні можливості первісного фразеологізму, а й додатково викликає й підсилює комічний ефект. Конотативний антропонім *Синяя борода* походить від фольклорного антропоетоніма *Синяя Борода* – ‘ревнивий чоловік, котрий по-звірячому поводить з дружиною’, яким названо персонаж давньофранцузької казки про кровожерливого лицаря. Цей чоловік вбив шість своїх дружин за те, що вони, порушивши його заборону, відмикали двері в кімнату, яка слугувала для нього місцем катувань і вбивств.

Комічне народжується у взаємодії поетоніма і контексту особливого роду як результат накладання, взаємопроникнення, взаємовідштовхування та сегрегації окремих значень, що накопичуються компонентами висловлення. Така багатовекторна динаміка являє собою, за висловом Б. М. Гаспарова, “процес модулювання комунікативного пространства”, перехід до іншого комунікативного світу, зіткнення смислових “ландшафтів”. Під час інтерпретації комічного фактично одночасно відбуваються кілька процесів:

- 1) поділ контексту на окремі компоненти;
- 2) вибір сем поетоніма, які входять у взаємодію зі співвідносними компонентами змісту;
- 3) порівняння смислу взаємодії поетоніма й контексту з наявним мовленнєвим досвідом з метою встановлення відношення до “норми”;
- 4) пошук змістової складової гумористичного ефекту.

¹ У тексті дисертації кожна ілюстрація має вичерпний бібліографічний опис.

Мовні засоби: морфонологічні, словотворчі, фразеологічні, синтаксичні та ін. – використовуються для досягнення комічного ефекту на кожному з розглянутих рівнів і тому не можуть бути достовірним ядром класифікації, яка, на нашу думку, повинна мати логіко-семантичну природу.

Для опису комічного, що проявляється у взаємодії сем поетоніма з елементами контексту, використано методику компонентного аналізу лексичного значення й теорію поетонімів В. М. Калінкіна.

У підрозділі 2.4. “Класифікація моделей комічного в текстах із поетонімами” доводиться, що власні імена можуть актуалізувати ті частини семеми, які так або інакше протистоять змісту контексту, або генерувати їх та ставати ключами для сприйняття естетичного явища. Серед факторів породження комічних ефектів визначено протиріччя як організуючий чинник комічного (параграф 2.4.1), “рокіровки” планів (параграф 2.4.2), висміювання недосконалості явища, про яке йдеться в контексті (параграф 2.4.3), ефекти, пов’язані з умовчанням та незакінченістю висловлення (параграф 2.4.4), відтворення помилок та обмовок (параграф 2.4.5), ефект гумористичної парадоксальності (параграф 2.4.6), конструювання авторського “комічного світу” (параграф 2.4.7), комічне пародіювання, імітація манери, стилю, стереотипів мовлення (параграф 2.4.8).

Наприклад:

1. Автор жарту «*На вопросы “Что делать?” отвечают те, кто виноват*» (Малкін Г. Є.) будує комічне на демонстрації протиріччя, що несподівано проявляється у діях, які виражені предикатами “отвечают” – “виноват”, залученими в алюзивний контекст двох бібліонімів. При цьому бібліонім “*Что делать?*” набуває водночас і утилітарного, й узагальненого значення в разі протиставлення його виразу, яке є формально-граматично близьким, але не ідентичним бібліоніму “Кто виноват?”, оскільки фраземи різні за метою висловлення (питання / твердження).

Комічне в англійському анекдоті: «*Saint Peter then whispered to Gabriel, “Well, what do you suggest we do with this fellow?” Gabriel gave the Lawyer a sidelong glance, then said to Saint Peter, “let's give him his back 50 cents and tell him to go to Hell!”*»² ґрунтується на привнесенні в семантику агіоніма *Saint Peter* та імені архангела *Gabriel* деяких рис людської поведінки. Загальновідомою є непідкупна принциповість двох охоронців Господа – апостола Петра, зберігача ключів від Раю та архангела смерті Гавриїла, який приходить за праведниками, – завдяки комічному контексту “доповнюється” здатністю до іронії, хитрощів і лукавства. Св. Петро *шепоче (whispered)* Габрієлю, а той *кидає косий погляд (gave the Lawyer a sidelong glance)* на адвоката, який претендує на вхід у рай на тій підставі, що двічі в житті подав милостиню бездомним по 25 центів.

² Святий Петро шепнув Габрієлю: “Що ти пропонуєш зробити з цим хлопцем?” Габрієль кинув косий погляд на адвоката і відповів Святому Петру: “Давай повернемо йому 50 центів і скажемо: “Вирушай у пекло!”

2. У жарті “*Мой девиз: зуб за зуб! – сказала Шестеренка*” – ефект рокировки переносного (формули закону відплати) та несподівано-прямого (“матеріалізованого” при розумінні апелятива “зуб” як ‘частини механізму’) смислів виразу “зуб за зуб” зумовлює комічний ефект. Контекст був би неможливий без оказіонального оніма *Шестеренка*, утвореного від апелятива, що позначає ‘зубчасте колесо’.

3. У наступному прикладі публіцист іронічно критикує співіснування двох реально існуючих театрів із претензійними найменуваннями в одному приміщенні: “*W Warszawie jeden tylko budynek mieści teatr podupadły o nazwie Teatr Narodowy i średnią operę nazwaną Teatr Wielki (dobrze, że nie Ogromny). W dobie kryzysu należy władzom podpowiadać oszczędności. Najlepiej byłoby zrezygnować z przymiotników*”³ (“Nie”). Комічне виникає як результат пейоративації означень в обох ойконімах *Narodowy* і *Wielki* (‘Національний, Великий’) в “іронічному” схваленні “*dobrze, że nie Ogromny*”, який засуджує ‘необґрунтованість претензій’. *Ogromny* узуальний синонім прикметника *Wielki* в умовах контексту перестає бути таким і набуває якостей контекстуальної іронічної антитези, додатковим засобом критичності.

4. Комічне може бути наслідком взаємодії сем контексту, частина якого відсутня навмисно (не виражена формально), але вона відновлюється після аналізу оточення. Часто “уявно” відсутнім елементом висловлення виступає власне ім’я або інформація, пов’язана з ним і необхідна для його розуміння. У наведеному нижче прикладі замовчується не онім, а інформація, пов’язана з “діяннями” названої персони. В оповіданні О. Генрі “Вождь Червоношкірих” один з викрадачів Білл говорить іншому, Сему: “*Sam, do you know who my favorite Biblical character is? <...> King Herod*”⁴, – після того, як хлопчик, граючись, поцілів йому в голову каменем із праці. “Освічений шахрай” має на увазі сюжет, пов’язаний із біблійним антропонімом Царя Іудеї Ірода – *King Herod*, який наказав знищити всіх грудних дітей і таким чином убити й Ісуса – майбутнього Царя Іудейського.

5. Такий вид комічного ефекту здатний проявитися “мимовільно” (найчастіше – у живому спілкуванні) у разі збігу кількох обставин: по-перше, складання на наших очах необдуманого контексту, що містить логічну помилку; по-друге, наявність співрозмовника, здатного вловити це порушення і усвідомити естетичний ефект, що несподівано з’явився. У цьому випадку проявляється “стихійний сміх” (М. Першин). Особливість естетичного ефекту в цьому випадку полягає не в процедурі розумового аналізу, що виокремлює співвідносні та взаємопротилежні семи контексту, а у феномені присутності при раптово народжуваному оксюморонному сенсі цього повідомлення.

³ У Варшаві одна будівля вміщує в собі і зубожілий драматичний театр, званий Національним Театром, і посередній оперний театр, званий Великим (добре, що не Величезним) Театром. У дні кризи слід підказувати владі, на чому можна заощадити. Найкраще було б відмовитися від прикметників.

⁴ Сему, чи тобі відомо, хто мій улюблений біблійський персонаж? <...> Цар Ірод.

Гумористичний ефект може виникнути при відтворенні недостатнього володіння мовою: «*Районный-поляк* <староста церковного приходу. – С. Д.>: “Сатана три раза *искусал Иисуса*, тем более может *искусать* и нас”» (Чорномирдін відпочиває!). За логікою, у світлі християнських традицій висловлення правильне, а наявність мовленнєвої помилки зумовлена паронімічним зближенням слів “*искушал*” (искусить) – “*искусал*” (искусать), яке уможлиблюється внаслідок наявності у кореневих морфемах подібних словоформ чергування приголосних *с // ш*.

6. Афоризм – “*Не подарил Прометей людям огня, от чего бы мы сегодня прикуривали?*” (Anekdot.Ru) – демонструє парадоксальний розвиток думки, який призводить до зіткнення “високих” та “знижених” аксіологем, пов’язаних із головним атрибутом *Прометея* – одного з титанів грецької міфології – вогнем. Викрадача божественного вогню розгніваний Зевс наказав прикувати до скелі, що й виконав Гефест. Страждання Прометея багатократно були предметом художніх рефлексій у світовій культурі. Вислів, який виник на основі цього міфу, узуальний. Ним позначають дух благородства, ‘прагнення до досягнення високих цілей у науці, мистецтві, громадському житті’. Парадоксальність продовження афоризму багатозначна. ‘Прикурювання від вогню Прометея’ викликає комічний ефект, другий ступінь змісту знижує урочистий стиль, зводить високі конотації світового символу до банального рівня. Водночас актуалізується застереження від недоречного використання міфоніму *Прометей*. З допомогою дотепної гумористичної парадоксальності ім’я-символ залучається до нового культурологічного контексту, відмінного від вживання Гесіодом або Есхілом, і вибудовується комедійна перспектива смислів, в якій відбувається зіткнення змістів у межах антиномії *високе – знижене*.

7. У вірші Е. Ліра з “Книги нісенітниць”: */There was a Young Lady of Portugal, / Whose ideas were excessively nautical : / She climbed up a tree, / To examine the sea, / But declared she would never leave Portugal*⁵ комічне ґрунтується на гумористичній безглузді, зведеній в естетичний принцип: чим незрозуміліше, тим смішніше. *Young Lady of Portugal* свідомо не може втілити свої бажання, оскільки її дії вкрай непослідовні: вона залізла на дерево, щоб бачити море; у неї були морехідні ідеї, але вона вирішила не залишати *Portugal*. Як відомо, нонсенс – поняття сучасної філософії, зміст якого став результатом переосмислення традиційної фігури відсутності сенсу в контексті постмодерністської “метафізики відсутності”, нонсенс як відсутність раз і назавжди заданого сенсу є умова можливості семантичного руху як такого (“Новітній філософський словник”). Оскільки з’ясувалося, що безглузді

⁵ Жила-була Молода Леді з Португалії,
Чії ідеї були надто морехідними:
Вона вилізла на дерево,
Щоб розглядати море,
Але заявила, що ніколи не покине Португалію.

висловлення, що містять логічні помилки, досягають певного естетичного ефекту, нонсенс використовується в мистецтві.

8. Гумористичну імітацію творчої манери письменника при пародійному вирішенні сюжету про попа та його собаку “у стилі О. М. Толстого” спостерігаємо в такому епізоді: *«Вспомни, Бурбосе, эпиграф к “Анне Карениной”: “Мне отмщение, и аз воздам”. Так иди сюда, собака!»* (“Парнас дибки”). До собаки на кличку *Бурбос* звертається “бывший поп, а сейчас ничто” *Кузьма Кузьмич Нефедов*. Контекст рясніє пародійними алюзійними конотаціями в межах антиномій ‘свій – чужий’, ‘людина – тварина’, ‘піднесене – знижене’. *Нефедов* О. Фінкеля “віддзеркалює” *Нефедова* з роману О. М. Толстого “Ходіння по муках”, попа-розстригу, чия психологія змінюється під впливом революції: “Человека звали *Кузьма Кузьмич Нефедов*. Он мучительно надоедал Даше разглагольствованиями и угадыванием мыслей. <...> Дважды был изгоняем из семинарии – за осквернение пищи и за сочинение вольнодумных куплетов”. “Новий” *Нефедов* цитує епіграф до роману Л. М. Толстого “Анна Каренина”, який, у свою чергу, є цитатою з Біблії, збираючись вбити тварину⁶ з псевдофранцузською окличкою *Бурбос* (від “Барбос”) за типом *Буонапарте*⁷ (Вонапарте). Аксіологема зооніма ‘свій, звичайний’ (М. Фасмер характеризує кличку Барбос як поширену) пародійно протиставлена аксіологемі ‘чужий, особливий’. “Гра як проведений лінгвістичний експеримент” (за висловом Г. В. Матевощук) досягає комічного ефекту, метою таких дій є отримання “кваліфікованим” читачем-ерудитом естетичного задоволення від побудованого на ігрових взаєминах із ним тексту (Г. Ф. Рахімкулова).

У третьому розділі “Поетика онімів крізь призму фундаментальних онтологічних антиномій” сконцентровано увагу на відбитті в комічних контекстах центральної ідеї дотепного – зіткненні протилежного, антиномічного.

У підрозділі 3.1. “Семантична сфера поетонімів у комічному контексті” доведено, що поетоніми беруть участь у формуванні опозитивних відносин, які сприяють створенню комічного. Імена різним чином позиціонуються у відношенні до персонажів, а також у ставленні до одного й того ж героя залежно від контексту, що іноді формує амбівалентну семантику смішного.

У підрозділі 3.2. “Поетика оніма та смішне: ефект поляризації у контекстах із власними іменами” поетику комічного розглянуто крізь призму фундаментальних онтологічних категорій, характер яких дозволяє вважати комічне як за походженням, так і за функціонуванням одним із проявів архетиповості людського мислення й відчуттів. Безліч етнолінгвальних і культурних проявів комічного в необмеженій кількості текстів не дозволяє вважати виявлений у конгенеративній

⁶ Тут імовірно є ще одна комічна алюзія на відому філософську ідею “непротівлення злу” Л. М. Толстого.

⁷ Можлива також алюзія на роман “Війна і мир” Л. М. Толстого.

поетиці комічного перелік антиномій вичерпаним. Проте ми впевнені в достатній його презентабельності. Наведемо головні антиномії в межах яких найчастіше реалізуються установи на породження комічних ефектів:

1) опозиції, що сприяють з'ясуванню належності суб'єкта до певної спільноти (свій – чужий); 2) опозиції, які виходять із суб'єктивного поділу людиною навколишнього світу на дві протилежні сфери: одна – безпечна, корисна для індивіда, інша ж – загрозна, шкідлива (добрий – поганий, істивний – неістивний); 3) опозиції, зумовлені прагненням людини впорядкувати й підпорядкувати собі навколишній простір (піднесений – знижений // сакральний – секуляризований // чудовий // звичайний); 4) опозиції, пов'язані з одним із основних інстинктів людини – продовженням роду (чоловічий – жіночий); 5) опозиції, що виділяють людину зі світу флори й фауни та затверджують його особливе становище (людина – тварина // рослина); 6) опозиції, що виходять зі стародавнього протиставлення світу живих і світу мертвих, до спроби людини усвідомити своє життєве призначення, подолати страх смерті через осміяння страшно й незбагненої таємниці природи (живий – мертвий // неживий); 7) опозиції, які характеризують пізнавальну діяльність людини, її здатність до раціонального мислення (можливий – неможливий).

Так, наприклад, в оповіданні А. П. Чехова сусід відомої людини пише йому в листі: *“Недавно заезжал в мои жалкие владения, в мои руины и развалины местный максимум понтифекс отец Герасим”*. Комічне з'являється у зіткненні аксіологем *свій – чужий* у найменуванні священика: латиномовна вказівка на сан *pontifex maximus* ('верховний жрець'), вжита Василем Семи-Булатовим для того, щоб продемонструвати свої знання, контрастує з традиційною російською православною формою іменування культових служителів *отец Герасим* і означенням, що підкреслює конотацію *місцевий*.

Цікавий випадок оцінювання персонажем власного імені виявлено у романі Г. Хольц-Баумерта *“Історії одного невдахи”*: *“Die in der Klasse finden Alfons komisch und nennen mich oft Alfonsius. Zitterbacke ist aber noch viel schlimmer. Wenn ich mich wenigstens mit C schreiben würde oder mit K, aber richtig wie Zittern und richtig wie Backe. Das finden alle ganz und gar komisch”*⁸. Хлопчик відчуває своє особисте ім'я *Alfons* поганим, оскільки однокласники вважають його смішним, комічно вживаючи його у псевдолатинській формі – *Alfonsius*. Прізвище конотує смисл *ще гірше* для дитини. *Zitterbacke* складається з двох німецьких коренів – *Zittern* – ‘тремтіти, боятися’; *Backe* – ‘щока, сідниця; круп (коня)’. Якщо спробувати простежити намагання хлопчика “поліпшити” своє прізвище за допомогою незначних змін, то можемо отримати варіанти: *Backe* – ‘морський знак, маяк’; *Kitter* – ‘скляр’; *Back* – ‘бак, захисник’; *Kitte* – ‘хутро молодих звірів, будинок (жарг.)’, які характеризуються ним як ‘гарні, але неможливі’.

⁸ В класі усі вважають ім'я Альфонс смішним і часто називають мене Альфонсіус. Але Цитербаке набагато гірше. Якби ж моє ім'я писали з літерою “С” або з “К”, але не точно, як “тремтіти” і “щока”. Усі вважають, що це дуже смішно.

Основними висновками дослідження виступають такі положення:

Сутність комічного полягає у його неоднозначності й суперечливості в мовному втіленні. Незважаючи на існування певних традицій у лінгвістичному дослідженні комічного, все ще залишаються проблеми, які або не мають однозначного рішення, або висвітлені недостатньо. Вивчення поезики власних назв, занурених у комічні тексти, вважаємо досить перспективним для подальших пошуків.

Традиційними класифікаціями прийомів і засобів творення комічного є такі: по-перше, ті, які передбачають, що мовні прийоми розділяються по відношенню до комічної ситуації – створюється смішне тільки за допомогою можливостей мови або воно втілюється шляхом об'єднання мовних і ситуативних засобів; по-друге, класифікації, які розглядають мовні прийоми комічного по відношенню до тих елементів мови, за допомогою яких створюється комізм, тобто до певних пластів мовної системи. У сучасному мовознавстві простежується тенденція не тільки не розділяти штучно мовленнєвий і ситуативний комізм, але й під час вивчення “креолізованих текстів” визнавати провідною роль мовного компонента у взаємодії вербального та іконічного рядів. У роботах, пов'язаних з поетичною ономастиком, ця традиція поєднується з проголошенням та обґрунтуванням того факту, що поетонім набуває властивості зумовлювати комічне в контексті.

Смішне для адекватного свого опису потребує дотримання логіки єдиного принципу класифікації матеріалу та використання як основи елементів, відмінних від простого переліку мовних засобів, залучених до його мовленнєвого втілення. Вважаємо за потрібне продовжувати спроби аналізу компонентів семантики поетонімів, які зумовлюють комічний естетичний ефект при взаємодії з контекстом висловлення. Комічне як лінгвістичний об'єкт розглянуто в комплексі з інтерпретаціями естетичної категорії в художньому мовленні. Запропонована система зорієнтована на практичну діяльність, подолання труднощів при виділенні видів комічного ефекту з онімами з власне мовознавчих позицій. Комічне народжується у взаємодії поетоніма та контексту особливого роду як результат накладення, взаємодії й сегрегації окремих сем і змістів, накопичених компонентами висловлення.

Комічне стає можливим завдяки діалогу авторської і сприймаючої свідомостей, у ході якого виявляється провідна смислова складова гумору. У взаємодії складових частин контексту виникає ще й переосмислення й “ущільнення” значень, що підводить їх на якісно інший ієрархічний рівень. Обґрунтовано ідею виділення видів комічного ефекту в контекстах із поетонімами. Ядро запропонованої класифікації типів комічного має логіко-семантичну природу. Мовні ж засоби: морфологічні, словотворчі, фразеологічні, синтаксичні тощо – слугують досягненню мети гумористичного ефекту на кожному з розглянутих рівнів. Для вивчення комічного, яке проявляється при взаємодії сем поетоніма й контексту, екстрапольовано на матеріал дослідження методу компонентного аналізу лексичного значення й

теорію поетонімів В. М. Калінкіна. У комічному простежується зіткнення семантичних компонентів глибинних понятійних категорій, які беруть свій початок з надр міфопоетичної свідомості та можуть бути представлені за допомогою актуалізації антиномій (можливий – неможливий, свій – чужий, великий – маленький, живий – неживий, людський – тваринний, чоловічий – жіночий, знайомий – незнайомий, гарний – поганий, розумний – дурний, піднесений – знижений, істівний – неістівний).

Отримані результати дослідження поезики онімів у контексті комічної культури дозволяють вважати обраний шлях вивчення продуктивним, що й треба було довести, вирішивши поставлені на початку роботи завдання дисертації.

Основні положення дисертації висвітлено в таких публікаціях:

1. Дворянчикова С. Е. Парадоксальность как фактор комического в поэтике собственного имени / С. Е. Дворянчикова // Науковий вісник Чернівецького університету. Вип. 356-359. Слов'янська філологія. – Чернівці : Рута, 2007. – С. 98–100.

2. Дворянчикова С. Е. Из наблюдений над поэтонимами в ткани современного юмористического парадоксального афоризма / С. Е. Дворянчикова // Восточноукраинский лингвистический сборник : выпуск тринадцатый. Сборник научных трудов. – Вып. 13 / [редколлегия : Е. С. Отин и др.]. – Донецк, 2009. – С. 30–42.

3. Дворянчикова С. Е. Семантика “иллюзорности” как составляющая образной сферы топопоэтонимов в романах И. Ильфа и Е. Петрова “Двенадцать стульев” и “Золотой теленок” / С. Е. Дворянчикова // Studia Slavistica. Выпуск 10 : Ономастика. Топоніміка : [зб. наук. праць / упоряд. і відп. ред. : С. Пахомова, Я. Джоґаник]. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2009. – С. 63–66.

4. Дворянчикова С. Е. Выделение моделей репрезентации комического в контекстах с поэтонимами с позиции лингвистической семантики / С. Е. Дворянчикова // Мова і культура : науковий журнал. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – Вип. 13. – Т. 1 (137). – С. 80–85.

5. Дворянчикова С. Е. Роль имен собственных в модели комического, высмеивающего несовершенства / С. Е. Дворянчикова // Мова і культура : науковий журнал. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. – Вип. 16. – Т. VI (168). – С. 43–49.

6. Дворянчикова С. Е. К вопросу об изучении поэтонимов как повода комического / С. Е. Дворянчикова // Слово. Предложение. Текст : анализ языковой культуры : материалы IV Международной научно-практической конференции 23 августа 2013 г. Сборник научных трудов. – Краснодар : Априори, 2013. – С. 29–33.

7. Дворянчикова С. Е. Взаимодействие поэтики собственного имени и фразеологизма в составе современного юмористического парадоксального афоризма как способ создания комического / С. Е. Дворянчикова // Традиційне і

нове у вивченні власних імен : міжнародна ономастична конференція, 13-16 жовтня 2005 р. : тези доповідей. – Донецьк-Горлівка-Святогірськ, 2005. – С. 154–158.

8. Дворянчикова С. Е. Оксюморон как способ создания комического при взаимодействии сем поэтонима и контекста / С. Е. Дворянчикова // Материалы I Крымских Международных Михайловских чтений “Собственное имя в русской и мировой литературе”. – Крым-Донбасс, 2007. – С. 37–40.

9. Дворянчикова С. Е. Поэтика топонимов в романе И. Ильфа и Е. Петрова “Двенадцать стульев” / С. Е. Дворянчикова // В. Н. Михайлов : Избранное : Михайловские чтения 2007–2008 : Антология поэтономологической мысли. – Т. 1. – Донецк : Юго-Восток ЛТД, 2008. – С. 208–218.

10. Дворянчикова С. Е. Юмористический оксюморон с онимным компонентом / С. Е. Дворянчикова // Програма та матеріали 70-ї міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених. – Донецьк : Каштан, 2008. – С. 278.

11. Дворянчикова С. Е. Опыт создания базы данных поэтонимов / С.Е. Дворянчикова // Русский язык и литература в Украине : проблемы изучения и преподавания : материалы Международной научной конференции. – Горловка : Изд-во ГГПИИЯ, 2009. – С. 51–55.

12. Дворянчикова С. Е. Комическое как эффект осознания намеренно заложенных противоречий контекста (на материале произведений О. Генри и Т. Пратчетта) / С. Е. Дворянчикова // Германістика ХХІ століття : традиційні й новітні аспекти дослідження та викладання : матеріали міжнародної наукової конференції. – Горлівка : Видавництво ГДГПМ, 2010. – С. 20–23.

13. Дворянчикова С. Е. Комическое при актуализации оппозиции коннотаций в контекстах с поэтонимами (на материале произведений О. Вишни и А. Ковиньки) / С. Е. Дворянчикова // Східнослов'янська філологія : Від Нестора до сьогодення : матеріали міжнародної наукової конференції. – Горлівка : Видавництво ГДГПМ, 2010. – С. 57–60.

АНОТАЦІЯ

Дворянчикова С. Є. Поетика оніма в контексті комічних жанрів та сміхової культури. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.15 – загальне мовознавство. – Донецький національний університет. – Донецьк, 2014.

Дисертація присвячена вивченню істотних формальних і змістових проявів поетики оніма в різноманітних комічних контекстах.

У роботі на основі дослідження поетики онімів у художній літературі, міському фольклорі, афоризмах та ситуативно-зумовлених висловленнях, що характеризуються безпосереднім зв'язком із комічним як естетичною категорією, виявлено типологічні характеристики та національно зумовлені властивості використаних засобів. У проаналізованих текстах виявлено ознаки змісту, а в смисловій структурі власних імен – семи, які формують семантичну ауру

комічного, що постає внаслідок “руйнування” поетонімом породжуваних контекстом сподівань. Результати дослідження узагальнено в спробі таксономії логіко-семантичних моделей комічного та сприйняття гумористичних ефектів, які досягнуто за допомогою власних імен.

Ключові слова: комічне, конгенеративна поетика, контекст, логіко-семантична модель, поетонім, синергетична семантика, мовні засоби та прийоми комічного.

АННОТАЦІЯ

Дворянчикова С. Е. Поэтика онима в контексте комических жанров и смеховой культуры. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.15 – общее языкознание. – Донецкий национальный университет. – Донецк, 2014.

Диссертация посвящена изучению формальных и содержательных проявлений поэтики онима в разнообразных комических текстах.

Сущность комического состоит в его неоднозначности и противоречивости в речевом воплощении. Несмотря на существование определенных традиций, в лингвистическом исследовании комического все еще остаются проблемы, которые либо не имеют однозначного решения, либо освещены недостаточно. Область познания имен, погруженных в комические тексты, представляется весьма перспективной для новых открытий. Универсальные свойства категории комического определяют дальнейшее развитие смеховой культуры.

Для адекватного понимания глубинной природы комического необходимо последовательно расширять панораму его репрезентации в исследуемом материале: от художественной литературы до городского фольклора, афоризмов и ситуативно-обусловленных высказываний. Данное исследование представляет собой всего лишь первый шаг в указанном направлении.

Традиционные классификации приемов и средств создания комического, во-первых, основываются на учете степени участия собственно языковых средств в воплощении комического: создается смешное только с помощью возможностей языка или оно воплощается путем объединения языковых и ситуативных средств, и, во-вторых, рассматривают речевые приемы комического по отношению к тем элементам языка, с помощью которых создается комизм, то есть к определенным пластам языковой системы. В современном языкознании наблюдается тенденция не только не разделять искусственно речевой и ситуативный комизм, но и признавать примат языкового компонента во взаимодействии вербального и иконического рядов. В работах поэтономологического типа эта традиция сочетается с последовательным учетом того факта, что поэтоним приобретает свойство обуславливать комическое в контексте.

Предложенные в диссертации положения представляют один из возможных путей построения таксономии комических эффектов с участием проприальной

лексики. В них реализовано стремление к соответствию базовым концепциям истинности познания вообще и научного познания в частности. Они ориентированы на практическую деятельность, связанную с преодолением трудностей квалификации комических эффектов, достигаемых при участии собственных имен. Кроме того, в них в полной мере учтена уже формирующаяся научная традиция. Комическое рождается во взаимодействии поэтонима и контекста особого рода как результат наложения, взаимодействия и сегрегации отдельных сем, накопленных компонентами высказывания. При взаимодействии составных частей контекста также возникает переосмысление и “уплотнение” значений, которые возводятся на качественно другой уровень.

При интерпретации комического осуществляется “расчленение” текста, выбор компонентов, взаимодействующих с семантической аурой поэтонимов, сравнение конгенеративного смысла взаимодействия с имеющимся в сознании носителей определенной языковой культуры представлением о “норме” и, в случае отклонения от нормы, поиск смысловой составляющей юмористического, сатирического или комического, в широком смысле слова, эффекта.

Для анализа комического, которое проявляется при взаимодействии поэтонима и контекста, на материал исследования экстраполируются методика компонентного анализа лексического значения и теория поэтонимов В. М. Калинин. В комическом прослеживается столкновение семантических компонентов глубинных понятийных категорий, которые формировались еще в недрах мифопоэтического сознания и могут быть представлены в виде антиномий (возможный – невозможный, свой – чужой, большой – маленький, живой – мертвый, мужской – женский и т. д.).

Результаты исследования обобщены в попытке таксономии логико-семантических моделей комического и восприятия юмористических эффектов, достигнутых с помощью имен собственных.

Оппозиции, обогащающие оним дополнительными значениями, можно рассматривать и как проявление поэтонимогенеза, и в общем контексте культуры.

Ключевые слова: комическое, конгенеративная поэтика, контекст, логико-семантическая модель, поэтоним, синергетическая семантика, языковые средства и приемы комического.

SUMMARY

Dvoryanchikova S. Ye. Onym's Poetics in the Context of Comic Genres and Laughing Culture. – Manuscript.

Thesis for a candidate degree in philology by speciality 10.02.15 – General Linguistics. – Donetsk National University. – Donetsk, 2014.

The dissertation is devoted to the study of significant formal and semantic manifestations of onym's poetics in various comic contexts.

In the dissertation, based on a study of the onym's poetics in literature, urban folklore, aphorisms and situation-conditioned statements which are characterized by

direct communication with comic as aesthetic category, the typological characteristics and properties used due to national funds are identified. In the studied contexts signs of content are found. The semes that form the semantic aura of comic that appear as a result of “destruction” by poetonyms generated contextual expectations in semantic structure of proper names are inspected. The survey results are summarized in an attempt of taxonomy of logical and semantic models and perception of the comic humorous effects which are achieved with the help of proper names.

Key words: the comic category, cogenerational poetics, the context, the language means of the comic, logical and semantic model, the poetonym, synergetic semantics.

Дворянчикова Світлана Євгенівна

Автореферат на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Відповідальний за випуск Вінтонів М. О.

Підписано до друку 28.03.2014 р.
Формат 60x90/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times». Друк — різнографія.
Обл.-вид. арк. 0,90.
Тираж 100 прим. Зам. № 030.

Видавництво та друк ТОВ «Юго-Восток, Лтд».
83001, Донецьк, вул. Р. Люксембург, 2б, оф. 211.
Тел./факс: (062) 305-50-13. www.yugo-vostok.com.ua
E-mail: dakindeev@yandex.ru
Свідоцтво про держреєстрацію:
серія ДК №1224 від 10.02.2003.